

Altmış yaşlı “Koroğlu”

Xalq öz qəhrəmanlarına bütün dövrlərdə sevgi və həssaslıqla yanaşmış. Onları öyüb, vəsf edib, necə deyirlər, tərifini göylərə qaldırıb. Qəhrəmanların şəninə nağıllar, əfsanələr, dastanlar belə yaranıb. Zaman keçdikcə illər, qərinələr, əsrlər bir-birini əvəz edib. Dahiyənə kəşflər, böyük texniki tərəqqi köhnə dünyaya yeni-yeni qaydalar gətirib, onun hüsnünü bəzəməklə yanaşı, insanların həyat tərzini, düşüncəsini dəyişib. Ancaq nə zamanın, nə də yeniliklərin dəyişə bilmədikləri də az olmayıb. Bunlardan biri də xalqın öz qəhrəmanlarına münasibətidir.

Ədəbi-bədii nümunələrdə vəsf edilən igidlər vaxt keçdikcə həm də rəsm əsərlərində əbədiyyət qazanıblar. Kino kəşf edilib. Bundan sonra xalqın şücaətli övladları həm də ekran qəhrəmanları olublar.

Azərbaycanın ilk rəngli, tammətrajlı, genişekranlı bədii filmi

“Koroğlu” filmi də əfsanəvi qəhrəman Koroğlu haqqında eyniadlı məşhur xalq dastanının ekran variantıdır. Azərbaycan xalqının yadelli işğalçılara və yerli zülmkarlara qarşı apardığı mübarizədən bəhs edən film 1960-cı ildə ekranlara çıxıb. Filmin ssenari müəllifi Sabit Rəhman, quruluşçu rejissoru Hüseyin Seyidzadə, operatorları Vladimir Meybom, Fyodor Dobronravov, rejissoru Məmməd Əlilidir.

“Koroğlu”ya Cahangir Cahangirovun bəstələdiyi musiqini Filmlər İstehsal edən İdarənin Simfonik Orkestri ifa edir. Dirijor A.Roytmandır. Mahnıların mətnini Zeynal Cabbarzadə və Tələt Əyyubov yazıblar. Filmə mahnıları Şövkət Ələkbərova və Lütfiyar İmanov ifa ediblər.

Rollarda Əfrasiyab Məmmədov (Rövşən (Koroğlu)), Leyla Bədirbəyli (Nigar), Ağadadaş Qurbanov (Həsən xan), İsmayıl Dağıstanlı (Vəzir), Məziyyə Davudova (Dayə), Əli Qurbanov (Aşıq Cünun), (Alı kişi) və başqaları çəkilibər.

İlk rəngli, tammətrajlı, genişekranlı bədii film olan “Koroğlu”nun çəkilişi Azərbaycanda sovet hakimiyyətinin qurulmasının 40-cı ildönümünə həsr edilib.

Əfsanəvi qəhrəmanın ekran həyatı

Əvvəlcə onu qeyd edək ki, belə mövzularda film çəkməyin üstün cəhətləri var. İlk növbədə ona görə ki, ekranlaşdırılan əsər tamaşaçılara məlumdur. Filmə baş verən hadisələr, qəhrəmanlar doğmadır. Koroğlunun isə demək olar ki, bəxti ikitərəfli gətirmişdi. Həm dastan qəhrəmanı idi, həm də Üzeyir Hacıbəyli kimi dahi bəstəkar yaradıcılığının zirvəsi hesab edilən “Koroğlu” operasının bəstələmişdi. Beş pərdəli bu əsərdə Üzeyir bəy ilk dəfə olaraq klassik opera formasına riayət edərək bitkin ariyalar, kütləvi xor səhnələri, müxtəlif ansamblar, balet nömrələri yaratmışdı. İlk dəfə 1937-ci il aprelin 30-da Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında tamaşaya qoyulan və böyük rəğbətlə qarşılanan “Koroğlu” operasına maraq heç vaxt azalmadı. Bu gün də opera səhnəmizin ən baxımlı tamaşalarından biridir. “Koroğlu” filminin də geniş tamaşaçı auditoriyası qazanacağı gözlənilən idi.

Ancaq bu qədər məlum və məşhur bir mövzunu ekran əsərinə çevirməyin mürəkkəb tərəfləri də mövcud idi. Belə ki, tamaşaçıların əksəriyyətinin fikrində, xəyalında xalq qəhrəmanı Koroğlunun obrazı var. Onu ekranda dolğun şəkildə görmək niyyətinədirlik. Odur ki, “Koroğlu”nun yaradıcı heyətinin daha tələbkar tamaşaçılarla qarşılaşması başadüşülən idi. Məsələnin daha mürəkkəb tərəfi

isə sovet hakimiyyətinin bütün məsələlər kimi kino sənətinə də siyasi münasibət bəsləməsi qarşıda dururdu. Sovet üsul-idarəsi xalqların milli qəhrəmanlıq dastanlarına birmənalı yanaşmayıb. “Koroğlu”, “Qaçaq Nəbi” kimi dastanların qəhrəmanları sovet düşüncəsinə görə, xanlara, bəylərə qarşı mübarizə aparıblar. Ona görə də həmin dastanların öyrənilməsi və təbliği fəhlə-kəndli hökumətinin ideologiyasına uyğun olaraq yüksək dəyərləndirilirdi. Yalnız həmin qəhrəmanların bütövlükdə hakimiyyətə, rejimə qarşı deyil, fərdlərə qarşı mübarizə aparmaları mənfə qiyətləndirilirdi.

Koroğlunu sovet dövrünün qəhrəmanına çevirmək cəhdləri...

Varlıların sərvətini əllərindən alıb yoxsullara paylayan Koroğluya münasibətlə kommunist ideyasını təlqin etməyə çalışırdılar...

Üzeyir Hacıbəylinin “Koroğlu” dastanının motivləri əsasında yazdığı operadan iyirmi üç il sonra “Koroğlu” filmi ekranlarda göründü. Kino sənətinin imkanları daha geniş olduğundan bu dəfə xalq qəhrəmanı daha çox tamaşaçı ilə “görüşdü”. Ancaq istedadlı kinorejissor Hüseyin Seyidzadənin ekranlaşdırdığı film birmənalı qarşılanmadı. Mütəxəssislər belə fikir irəli sürüdürlər ki, filmə Koroğlu, onun mübarizəsi siyasi təbliğatla birləşdiyi üçün qəhrəmanlıq dastanının məgzi və məramı təhrif edilib. Kinoşünas Aydın Dadaşov yazırdı: “Hüseyin Seyidzadənin quruluş verdiyi “Koroğlu” filminin (ssenari müəllifi Sabit Rəhman, 1960) ədəbi əsasını Məmməd Hüseyin Təhməsinin tərtib etdiyi dastanın ana qolu təşkil etsə də, eposun minilliklərin yaddaşından gələn mifoloji qaynaqları sosrealizmə tabe etdirilir”. Daha sonra kinoşünas göstərirdi ki, “Koroğlu” filmi dövrün tələbinə tam uyğun gəlirdi: “Bu gün həmin tələblər yoxdur, amma film qalır. Etiraf edək ki, nə qədər sevimli qəhrəman olsa da, “Koroğlu” seyrçini cəlb etməyən film kimi yaddaşa hopub. İlk baxışda bunun “günahı” baş rolun ifaçısı, aktyor Əfrasiyab Məmmədovda görünür. Həqiqətən də, aktyor ilə obraz arasında nisbi zahiri oxşarlıq var, lakin aktyor Koroğlu kimi sevimli qəhrəmanı kino qəhrəmanı kimi sevdire bilmədi”.

Münasibət birmənalı olmasa da, bu həqiqət dəyişməzdir ki, “Koroğlu” filmi Azərbaycan milli kino sənətinin bir səhifəsidir. Ekran əsəri yaradıcı kollektivin böyük əməyinin bəhrəsidir.

**Zöhrə FƏRƏCOVA,
“Azərbaycan”**